

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

Міністерство освіти і науки України
Національний Еразмус Офіс в Україні
Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Українська асоціація викладачів та дослідників європейської інтеграції (APREI)
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Факультет педагогічних наук DISFOR - Університет Генуї (Італія)
Університет Жиліна (Словакія)
Інститут розвитку соціальної згуртованості
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Сумський національний аграрний університет
Запорізький Національний університет

ВИЩА ОСВІТА У ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦІННІСНОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

**Матеріали
Всеукраїнської наукової конференції
(30 квітня 2021 р.)**

Мелітополь
Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького
2021

Jean Monnet Chair SCAES - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR
Jean Monnet Project EVDISD - 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT

УДК 378.4(447.64-21)МДПУ: 001.891(062.552)

ББК 74.58

Р68

Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Протокол № 17 від 02.06.2021р.

Р68 Вища освіта у гармонізації ціннісного простору особистості: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (30 квітня 2021 р.) / за заг. ред. д. філос. н., проф. О. Троїцької. – Мелітополь: Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. – 164 с.

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ

У матеріалах конференції висвітлено проблеми вищої освіти у гармонізації ціннісного простору особистості в сучасних культурно-освітніх ландшафтах, універсальних гуманістичних цінностей як домінант гуманітарної освіти, психолого-педагогічного формування життєвих цінностей особистості, значення краєзнавства, туризму та спорту для формування міжкультурної компетенції майбутніх працівників сфери відпочинку та туризму, професійної культури майбутніх підприємців.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, державним службовцям, студентам – усім, хто цікавиться проблемами гармонізації ціннісного простору особистості.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст текстів

і не завжди поділяє думки авторів.

© Автори матеріалів, 2021

© Мелітопольський

державний педагогічний

університет імені Богдана

Хмельницького, 2021

ЗМІСТ

Програма Всеукраїнської наукової конференції «Вища освіта у гармонізації ціннісного простору особистості»	5
ОБРАНІ ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ КОНФЕРЕНЦІЇ	
Авдимирець Наталія. Комунікативно-діалогічний рух особистості до духовності: філософський вимір.....	15
Александров Денис. Вплив конструктивістської парадигми на ідею розбудови дослідницького університету.....	17
Блажко Оксана. Творча спадщина Є. Гребінки: формування життєвих цінностей особистості.....	20
Богатирьова Катерина. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості.....	23
Богданова Олена. Нові контексти, нові проблеми та протиріччя у формуванні духовної складової сучасного культурно-освітнього простору	26
Бондаренко Аліна. Ціннісні переваги сучасного конфігуративного навчання і проблема суб'єктності.....	29
Веретюк Тетяна. «Сповідь солдата» Ігоря Муратова: концепт героя.....	32
Гадомський Владислав. Ціннісні установки особистості в освітньому процесі України.....	35
Григор'єва Наталія. Особливості постмодерністських текстів та методи і прийоми їх аналізу.....	38
Гришко Світлана, Непша Ярослав. Аксіоекологічні аспекти еволюції взаємовідносин людини та природи.....	42
Грушкіна Юлія. Концепція «любов і політика» у збірці «100 тисяч слів про любов, включаючи вигуки.....	45
Дем'яненко Наталія. Образи-характери в комедії Олексія Коломійця «Фараони».....	49
Деркачова Ольга. Інклюзивний документальний текст: від читання до подолання екзистенційної кризи.....	52
Дукова Ірина. Аксіологічні аспекти проекту освіти І.Фіхте та їх затребуваність в сучасній освітній практиці.....	55
Єрмак Ганна, Колесникова Інна. Виховання моральних якостей дітей засобом традиційних сімейних цінностей.....	59
Захарченко Тетяна. Методичні основи формування виконавської моторики піаніста..	62
Землянська Аліна, Касаджи Світлана. Трансформація філософських пошуків Г.С. Сковороди в сучасній масовій культурі (на прикладі повісті П. Коельо «Алхімік»).....	64
Ідрісова Гульнар. Аксіологічний аспект сучасної освітньої парадигми.....	68
Карнаух Уляна. Особливості перекладу англomовних засобів.....	73
Касьяненко Інна. Методичний досвід вивчення інтелектуального роману в школі.....	77
Каштанова Юлія. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості.....	80
Кікавський Ігор. Методика організації вокальної діяльності учнів основної школи на уроках музичного мистецтва як наукова проблема.....	83
Ковальов Олександр. Світоглядно-ціннісний вимір сучасної емансипаційної педагогіки.....	86
Ковальова Людмила. Теорія епістемічних культур К. Кнорр-Цетіни в руслі сучасної філософії освіти.....	89
Красіна Ірина. Свободи вибору як цінність в сучасному культурно-освітньому просторі.....	92

Красіна Наталія. Ціннісна складова педагогічної влади в сучасному культурно-освітньому просторі.....	96
Легостаєва Крістіна. Теоретичні аспекти розвитку музичного мислення учнів-піаністів у процесі роботи над поліфончними творами.....	99
Мамонтов Сергій/ Методичні засади формування музично-виконавських навичок учнів-саксофоністів ДМШ.....	102
Мештанов Андрій. Аксиологічний потенціал впливу сучасних релігійних практик на культурно-освітній простір особистості.....	105
Михайлова Катерина. Специфіка та структура виконавської інтерпретації музичних творів у процесі вокальної підготовки майбутнього вчителя музики.....	109
Непша Олександр, Підлозний Ілля. Актуалізація екологічної освіти в сучасному соціумі.....	112
Прохорова Лариса, Дьячкова Анастасія. Краєзнавчі екскурсії як засіб національно-патріотичного виховання учнівської молоді.....	114
Сажко Уляна, Землянська Аліна. Повернення до міфологічних основ українського народу в романі Дари Корній «Зворотний бік сутіні».....	117
Селіверстова Крістіна. «Народний Малахій» Миколи Куліша в реценціях критики та літературознавства.....	121
Середня Яна. Про деякі особливості інтересу до музики у дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання гри на музичному інструменті.....	124
Сидоренко Юлія. Образ-символ у романі «Твоя зоря» Олеся Гончара.....	127
Солошенко-Задніпровська Наталія. Про необхідність навчання здобувачів немовних спеціальностей англійськомовних публічних виступів.....	130
Суханова Ганна, Москальова Ганна. Роль педагога в організації здоров'язберігального освітнього середовища.....	133
Суховій Лідія. Формування громадянської компетентності в контексті інформаційного суспільства.....	136
Талдикіна Олександра. Ціннісний підхід у сучасних закладах освіти.....	139
Черкашина Вікторія. Концепт «щастя» в новелі Володимира Винниченка «Момент».....	142
Четверик Віктор. До питання експресивного потенціалу нестандартних форм порівняння (на матеріалі поетичного тексту).....	145
Чмир-Протасова Ганна. Теоретико-методологічні основи формування креативності школярів-підлітків у музично-творчій діяльності (на матеріалі естрадного співу).....	148
Чуйко Аліса, Землянська Аліна. Викриття цінностей радянської доби крізь призму літературного життя 1940-х у романі М. Гримич «Клавка».....	151
Щебельська Олена. Теоретичні основи формування ціннісних орієнтацій учнів старшого підліткового віку засобами української духовної музики.....	155
Якименко Аліна. Вплив казки на духовний розвиток дітей молодшого шкільного віку.....	162

Сажко Уляна

студентка філологічного факультету

Землянська Аліна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ПОВЕРНЕННЯ ДО МІФОЛОГІЧНИХ ОСНОВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В РОМАНІ ДАРИ КОРНІЙ «ЗВОРОТНИЙ БІК СУТІНІ»

Слов'янське фентезі є одним із найбільш розповсюджених у сучасній вітчизняній масовій літературі. При цьому широкому загалу відомо не так багато імен авторів, що працюють у цьому жанрі (Володимир Аренєв, Симона Вілар, Тарас Завітайло та ін.). Серед них по праву одне з чільних місць наразі займає Дара Корній. Її тетралогія «Зворотний бік» не залишилася непоміченою серед читачів, літературознавців і критиків, а кожна її частина сприяє відродженню слов'янської міфології у свідомості сучасних читачів, надання образам і мотивам нового значення у контексті духовних пошуків доби незалежної України.

Так, важливим складником фентезійної літератури є наявність вигаданих істот, переважно міфологічного і фольклорного походження, які співіснують з представниками реального світу. Слідуючи за В. Проппом, Н. Ситник виділяє три групи таких персонажів: протагоніст (у тетралогії це – Мальва), антагоніст (наприклад, Навія, що вкрала смертельну стрілу Перуна) та медіатори, в ролі яких можуть виступати чарівні предмети-помічники та живі і неживі об'єкти [5, с. 148]. Причому, як зауважує Н. Ситник, головні герої чітко знають ті маркери, норми, за якими впізнають «іншосвіття». І головне – лише вони, незважаючи на кількість супутників, мають здатність потрапити до «чужого» світу. Детальніше цей аспект ми досліджували в студії, присвяченій часопросторовим особливостям аналізованого роману [4].

Так, наприклад, Мальва, головна героїня книги «Зворотний бік сутіні», та людина, яка має здійснити місію врятувати світ, утримати в ньому рівновагу світлих і темних сил, втекла зі світу Чорнобога через Ріку, Яка Умертвляє, яка вбиває безсмертних, але напівсмертну Мальву залишила живою. Тож дівчина отримала можливість перебратися до світу світлих, царства Лади.

Образ Мальви має фольклорну основу, хоча цей зв'язок досить умовний. Так, для українського фольклору характерне використання флористичних образів, кожен з яких має своє семантичне наповнення, витоки якого закладені у міфології, ритуалах, особливостях культури нашого народу. Серед таких квітів, зокрема, мальви – рослини, які були описані в художніх текстах одними з перших.

В українському фольклорі ця квітка була неодмінним атрибутом багатьох обрядів, у тому числі й весільних, відтак мальва вважається берегинею дому. При цьому, у народних повір'ях згадується, що на мальві оселяються душі предків, які й оберігають домівку.

Крім того, в усній народній творчості мальва асоціюється із дівчиною, красивою і сміливою. А Т. Живиця зауважує, що на Полтавщині побутує легенда про безстрашну Мальву, яка віддала своє життя за рідний край [2].

Однак у тетралогії Дари Корній цей образ трансформується, суттєво оновивши свої ознаки, зокрема він персоніфікується та є виразником типово жіночої ролі – утримувати гармонію і порядок.

З перших частин тетралогії читач дізнається, що Мальва – 17-річна дівчина, яка раптово дізналася, що належить до світу безсмертних. Її батьком виявився сам Стрибог, син Чорнобога, Морога, що є володарем світу Відтіні. Її матір'ю є Верха, дочка Вітри, цар-матері великого племені сарматок, що беруть своє походження від амазонок.

Дівчина починає вчитися жити в нових умовах, і виявляє неабиякі здібності до того. Разом із цим росте й її могутність. Найголовніше в цьому образі (що органічно передає образ квітки-мальви, яка в літературних творах зазвичай асоціюється з двійництвом / яничарством / дводушшям) – це внутрішня роздвоєність, закладена в історії дівчини, яка, будучи дитиною таких непростих батьків – безсмертного і смертної, зростала й виховувалась у звичайній родині у реальному Львові. Як зізнається Птаха Перунові, розповідаючи про своє кохання до Стрибога, Мальва для неї є втілення великого кохання і водночас великої зради: *«Я знайшла в пелюшках новонародженої квіти мальви зі свого саду. Я садила ці квіти для нього. Символ мого вірного серця. Вони особливі: в осерді пурпурове серце, і байдуже, якого вони кольору, всередині все одно палатиме багряне серце. <...> Він дарував мої квіти іншим жінкам, він кохався з іншими жінками. Одній з них він подарував навіть доньку, і вона тепер носить ім'я моїх квітів»* [3, с. 103]. Тепер, знаючи всю правду про себе, Мальва мала визначитись, який бік – світлий чи темний – прийняти, а від її вибору залежить і доля всього світу.

У романі «Зворотний бік сутіні» ми не бачимо звичайних людей. Мальву на її життєвому шляху, в її пригодах супроводжують різні персонажі, боги, напівбоги, безсмертні й прокляті, які мають походження зі слов'янської міфології, повір'їв, легенд, фольклору. Авторка навіть для зручності наводить схему генеалогічного древа цих персонажів на форзаці книги.

Так, наприклад, втікши зі світу Морока, господаря великого темного світу, Мальва опиняється на іншому березі Мертвої ріки, у світі Оранти. Її знаходять брати Лед і Полель. Лед у слов'янській міфології є воїном, покровителем військових дій. А Полель, якого Мальва зустрічає у книзі ще в молодому віці, має стати богом шлюбу й кохання. У романі збережена родословна цього міфологічного персонажа. Так, він, як і Лед та його сестра Леля, є сином Сварога, бога вогню, та Лади, богині Всесвіту. Полель у міфології є також покровителем мистецтв, зокрема музики й співів [1, с. 382]. У творі брати показані сорвиголовами, бешкетниками, з якими весь час щось трапляється. Мальва на початку взагалі сприймає їх несерйозно і навіть подумує, як їх провчити, тож і характеристики, які вона їм дала, дуже влучні, але зовсім знімають з них ореол божественності: *«Два придурки скажені: один – різник жаб, інший – сопілкар та бандурист»* [3, с. 60]. Хоча як представники світу Оранти, обидва персонажі наділені добрим серцем і готові надати допомогу тому, хто потребує. Їхня матір Лада – це, за словами Птахи, однієї з головних героїнь твору, втілення досконалості, як і весь світ Оранти. Тож і брати служили встановленню гармонії. Зокрема, Лед міг дивувати своїм умінням керувати небесними світилами: він *«гасив сонце, брав за чуприни хмари і творив у небі таке... <...> Серце Мальви стискалося від тремтливого передчуття руйнації, хаосу, буревію»* [3, с. 117–118]. Натомість коли Полель грав на сопілці, інструмент добував такі звуки, *«які могли розтопити найхолодніше серце, прогнати найлютішу стужу, нагадати навіть найчерствішій людині, що те, заради чого варто жити, – то любов»* [3, с. 118]. А отже, два брати органічно доповнювали один одного: Полель дарував любов, надихав, а Лед був готовий її виборювати, відстоювати, захищати, тож вони обидва служили справі своєї матері – тримали рівновагу у Всесвіті, а згодом стали помічниками Мальви в її такій самій місії.

Одним із провідних образів, свого роду «метагероїнею» тетралогії, поруч із Мальвою стала Птаха. Саме вона передає свій досвід і знання дівчині. Птаха (або Магура, Перуниця) згадується у «Велесовій книзі», а її образ бере витоки у віруваннях язичників. Цей образ отримав кілька імен: Берегиня, Птиця Слава, Птиця Віща та ін. За фольклорно-міфологічною традицією, ця богиня є матір'ю сонця, русів, Іррю (раю), війни та перемоги, вічного життя. Її

зображують зазвичай як вродливу крилату вогняну діву. За Т. Живицею, у Дари Корній в образі Птахи переважає фемінна складова [2]. Її доля пов'язана із її найбільшим коханням – Перуном, і всі негаразди, які порушили рівновагу Всесвіту і були пов'язані з її образом, мають за першопричину саме її жіночу сутність та її почуття.

Варто зауважити, що всі персонажі твору, які мають фольклорно-міфологічне походження, є антропоморфними. Вони не застигли у своїй непохитності чи могутності, а так само, як і смертні люди, кохають, ненавидять, страждають, бояться, відчувають тривогу тощо. Їм властиво помилятися, робити негідні вчинки чи неправильний вибір і проявляти слабкість.

Серед інших персонажів міфологічного походження у творі зустрічаються також Оракул та Майя, неври, прокляті, інші представники темного світу – Вій, Навія, вурдалаки та інші жителі різних паралельних світів, які співіснують у творі. Навіть мешканці царства Сутіні відповідають народним уявленням про підступність та приховані пристрасті й темні сторони людської душі.

Отже, майже кожен персонаж у романі Дари Корній «Зворотний бік сутіні», як і усієї тетралогії загалом, має фольклорно-міфологічну основу. Але авторка не сліпо наслідує традиційне звучання образів, відтворюючи давні повір'я, міфи, легенди, – вона показує своїх персонажів у динаміці, наділяє їх особливими рисами, що відтворюють людські типажі, поведінкові моделі наших сучасників тощо.

Список використаних джерел

1. Войтович В. Українська міфологія. К. : Либідь, 2002. 664 с.: іл.
2. Живиця Т. Образна парадигма тетралогії Дари Корній «Зворотний бік»: гендерні аспекти. URL : <http://sites.znu.edu.ua/conf-slovyanska-filologia-2015/apssl-2017/Zhivitsia.pdf>. (дата звернення: 12.01.2021).
3. Корній Дара. Зворотний бік сутіні: роман / передм. Т. Белімової. Харків : Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2016. 288 с. : іл.
4. Сажко У.С., Землянська А.В. Особливості фентезійного простору в романі Дари Корній «Зворотний бік сутіні». *Українські студії в європейському контексті*. Випуск 1: зб. наук. пр. / за ред. Т.М. Шарової. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В. 2020. С. 151–155.
5. Ситник Н.В. Фентезі, чарівна казка, наукова фантастика: типологічні подібності і відмінності. *Жанри і жанрові процеси в історико-літературній перспективі* : колективна монографія / за ред. проф. О.В. Кеби. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. С. 137–154.